

DENGE UZMANI

Orhan Duru (İstanbul, 18 Aralık 1933 - 25 Ocak 2009) Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ni bitirdi (1956). Bir süre veterinerlik ve aynı fakültede asistanlık yaptıktan sonra gazeteciliğe yöneldi. 1961'de *Ulus*'ta başladığı mesleğini 1993'e dek *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Güneş*, *Hürriyet* ve Star TV'de sürdürdü; bir süre *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yazdı. İlk öyküsü (Kadın ve İçki) 1953'te *Küçük Dergi*'de çıktı. *Mavi*, *Evrin*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Yelken* ve *Dost* dergilerindeki ürünleriyle dikkat çekti. "a Kuşağı" ve "Mavi Hareketi" yazarları arasında yer aldı; 1950 Kuşağı öykücülerinde öne çıkan isimlerden biri oldu. "Ağır İşçiler" adlı öyküsüyle 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülünü, *Sarmal* ile 1996 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Fırtına* ile 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Öykü: *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (1974), *Yoksullar Geliyor* (1982), *Şişe* (1989), *Bir Büyülü Ortamda* (1991), *Sarmal: Toplu Öyküler* (1996), *Fırtına* (1997), *Yeni ve Sert Öyküler* (2001), *Düşümde ve Dışında* (2003), *Kazı* (2006), *Küp* (2008), *Sarmal: Bütün Öyküleri I* (2011), *Boğultu: Bütün Öyküleri II* (2011).

Deneme: *Hormonlu Kafalar* (1992), *İstanbulun* (1995), *Tango Geceleri* (1999), *Durgun ve İşsiz* (2004), *Öykü Yazmanın Sırları* (2008), *Roman Medyadan Önce Gelir-Seçme Yazılar* (2012).

Roman: *Az Roman* (2012).

Öbür kitapları: *Kıyı Kıyı Kent Kent* (1977; 1987'de *Mavi Gezi* adıyla genişletildi), *Kıyas-ı Enbiya* (1979; Cihat Burak'ın desenleriyle), *O Pera'daki Hayalet* (1996; Sezer Duru'yla birlikte).

Çeviri ve Uyarlamalar: *Sierra Madre'nin Hazineleleri* (B. Traven), *Gizli Tarih* (Prokopius), *Çağdaş Fizik'te Doğa* (Werner Heisenberg, Vedat Günyol'la birlikte), *Amerika* (Ginsberg ve Ferlinghetti, Ferit Edgüyle birlikte), *Durdurun Dünyayı İncecek Var* (Antony Newley ve Leslie Bricuss), *Sınırdaki Ev* (Slawomir Mrozek), *Üzbük Baba* (Alfred Jarry'nin *Kral Übü'sünden*).

Orhan Duru'nun
YKY'deki kitapları:

Hormonlu Kafalar (1992)
İstanbulun (1995)
O Pera'daki Hayalet (1996)
Sarmal: Toplu Öyküler (1996)
Kıyas-ı Enbiya (1997)
Fırtına (1997)
Tango Geceleri (1999)
Küp (2008)
Sarmal - Bütün Öyküleri I (2011)
Boğultu - Bütün Öyküleri II (2011)
Roman Medyadan Önce Gelir - Seçme Yazılar (2012)
Ferit Edgü & Yüksel Arslan'a Gençlik Mektupları (1957-72)
"27 Mayıs" Günlüğü (1959-62) (2015)
Yüksel Arslan: İlişki, Davranış, Sıkıntılara Övgü'den
Arture'lere (1955-1970) (2016)
Mavi Gezi - Pirî Reis'in İzinde (2016)
Durgun ve İşsiz (2016)
Bırakılmış Biri (2019)
Denge Uzmanı (2021)

ORHAN DURU

Denge Uzmanı

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5717
Edebiyat - 1637

Denge Uzmanı / Orhan Duru

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

1. baskı: Düşün Yayınevi, 1962
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ocak 2021
ISBN 978-975-08-4884-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2018
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Denge Uzmanı • 7
BÜYÜK GECE ya da Küçük Harflerle küçük gece • 13
İki Kafaya Bir Şapka • 17
Yeşil Lahanalar • 23
Bunu Benden İşit • 27
Konuk • 33
Bardağın Dibinin Ortası • 39
Tutanaklar • 45
Öttürelim Borularımızı • 51
Noterde • 57
Durak • 63
Büyükbaba • 67
Anı • 77
Kent • 81

Denge Uzmanı

Lunapark ağaçlıkların ortasındaydı. Çakıl döşeliydi halkın gezebileceği yerler. Bir yandan gezer, bir yandan sandviç yer bu halk. Ama herkesin o bilinmeyen ancak sezilen bilincinin alt katında yatan arslanları ve de sırtlanları ayaklandırıp, sevinçli yavrular yaratıyordu Lunapark. Bu yüzden, şehirde oturanlar akın akın, sürü sürü geliyordu çılgınlıklar yapmaya. Birbirlerinin gözlerini oymaya.

Bunu da yaz
Sonra parçala,
Ahmet binmek istemesin motora.
Karısı aldatıyor onu başkasıyla.
Boş yataklı bir gecede çılgınlıklar
Ahmet uçuyor göklere
Göklerin yedinci katlarına.

Ölüm üstüvanesinin içinde kendi yaşayışını sürdürüyordu motoruyla Ahmet. Beş beygirlik bir BSA motordu Ahmet'in bindiği, herkesin ayaklarının dibinde, düşmeden merkezkaç gücün itişiyile dönüp dururken, üstüvanenin duvarlarında. Bir de on katırlık motoru vardı Ahmet'in yedekte sakladığı. Kimi günler bu motora binip de açtığı zaman bayrağı bir yelken gibi ve örttüğü zaman yüzüne görmemek için dünyayı, anlamamak için hanyayı konyayı, düşünürdü hep altındaki motorun ne kadar uslu olduğunu. Seyirciler çılgınca alkışlardı hep onu, açıp hızdan titremeye başlayınca bayrak. Kimi zaman kızdığı da oluyordu alkışlamıyorlar hiç beni, hep bayrağı alkışlıyorlar diye. Sanki bayrakmış gibi onu süren motorun silindirlerinde patlayan benzin püskürüğü. Ama gene de düşünmeden edemiyordu bizim halkımızın ne kadar vatansever olduğunu, ve aynı zamanda bayraksever. Onun için dalgalandırıyor ya bayrağımızı hızla. Önemli olan para kazanmaktı, parayı yemekti, yemeği yemekti. Giriş elli kuruş.

Halk geliyordu akın akın. Çığırkanlar bağırıyordu avaz avaz. Hoparlörler böğürüyordu bayağı, kapı gıcirtısı gibi sesler. Luna-

park'a gelenlerin bir bölümü sıradan gelip diziliyorlardı Ahmet'in büyük bir bardağa benzeyen gösteri yerinin kıyısında. Seyretmek için gelenlerin hepsi çıkmak zorundaydılar bu bardağın ağız dayanacak yerine. Yüksekti bu yer üstelik. Çıkınca kadınlar ve kızlar yukarıya, ergenlikli oğlanlar, delikanlılar, yaşlı erkekler toplanıyorlardı bardağın dibine gözetlemek için bacaklarını, saptamak için donların rengini. Kızıyordu Ahmet bacak gözetlemek için toplananlara. Neden kendini görmeye gelmezler?...

Çok ilgi çekici köşeleri vardı Lunapark'ın. Büyük bir bölümünde oynanıyordu kumar. Gelenler çengelli iğne, işe yaramaz heykeller, sırça köşkler kazanıveriyorlardı bu kumarlarda. Kahkahalar evinde herkes kasıkları çatlayarak gülmek için çatlıyordu durmadan. Çat, çat, çat... Acayip, bakla bıyıklı erkeklerin kimi zaman kırıdıkları oluyordu bu aynaları ki, büyük güçlüklerle getirtebilmişti Avrupa'dan. Gelip gelip aynaları kırıyorlardı, tükürüyorlardı aynalardaki görüntülere birtakım sarhoş adamlar. Bir temiz sopa atıyordu park polisi de onlara. Ama kırılmak sürüp gidiyordu aynalarda. Görmüşsündür sen de ey okuyucu: Bu dökümü bozuk aynaları, aynaların içinde dökümü bozuk insanları. Sonra eşek kadar adamlar, kazınmamış sakallarıyla biniyorlardı atlı karıncalara, oyuncak uçaklara –pilot gibi kurulu– döner dolaplara ve döner kebablara. İyice boyanmış kenar mahalle kızlarıyla gelenleri yakalıyordu hemen şipşakçılar, şipşak sızdırmak için paralarını.

Oysa, eskiden ne yerlerdi buraları. Doğrusu buraya böyle cansıkıcı bir eğlence yeri açmak herhangi bir akıllının değildi işi. Oysa, eskiden bu parkın kurulduğu yerde genç sevgililerle cinsi sapıklardan başka bulunmazdı kimse. Bekçiler de aman vermezdi onlara milletin namusunu korumak konusunda.

Şimdi herkes geliyor buraya bala üşüşen sinekler gibi uğuldayarak. Gecekonducularda oturanlar, pazara gelmiş köylüler, üstü başı kireçli badanacılar, küçük orospular, büyük anneler –torunlarıyla birlikte–, sosyeteye dahil bayanlar, sevgililer, ne idüğü belirsizler, bakkallar, garsonlar, jokeyler, demiryolu makasçıları, üç kâğıtçılar, röntgenciler, çok şen erkekler, bıyıklı, kafaları kazınmış başka erkekler. Kısaca büyük şehrin bütün artıkları, kıyıya atılmışları kokuşturuyorlardı bu yeri. Kalabalık, korkunç kalabalık, ayağınıza basan, küfür eden, üzerinize tüküren, küt diye çarpan bir kalabalık.

Fırdolayı dönüyordu üstüvanenin içinde, yere paralel olarak. Motorun gürültüsü ve kulaklarında havanın sürtünmesinden çıkan ısılk duymasına engel oluyordu üstüvanenin üst çevresinde dizilmiş insanların çılgınlıklarını. Bitmeyen bir yol üzerinde sonsuzluğa doğru gidiyormuş gibi geliyordu ona, böyle motorun hızını arttırıp dönmeye başlayınca. Karşısında sonu gelmez bir yokuş varmış gibi. Bu yokuş durmadan yükseliyordu o bitimsiz boşluğa dek. Birbirine sıkıca çivilenmiş araları ziftle doldurulmuş tahtalardan yapılmıştı ölüm üstüvanesi. Bu tahtalar Ahmet'in üzerinde her gece kendisini tehlikeye koyarak yokuşu tırmanmaya başladığı sıralarda birbiri ardınca motorun tekerlekleri altından kayıp giden parmaklıklar gibiydi. Ama sonra ziftli aralıklar yaklaşıp kaynaşıyor, karanlık bir yokuş başlıyordu yükselmeye. Bu benzeyiş fena, mide bulandırıcı, usandırıcı. Çünkü inince motordan yokuşun sürüp gittiğini sanıyordu önündeki düz yerin yavaşça kalkıp yükseldiğini. Hani nasıl trenden inince durduğumuz zaman bile çevremizin döndüğünü sanırız öyle.

Bakmaya, yeltendiği de oluyordu dönerken, üstüvanenin gökyüzünde, yaşayışa açılan ağzına. Ve büyük bir güneş görüyordu fırıl fırıl dönen. Kıyametleri, dünyanın sonunu hatırlatan mistik bir korku çöküveriyordu o zaman yüreğine. Ama gerçekte mistik bir korku değil çok biraz mide, biraz barsaklar, biraz biraz da sidik kesesiyle ilgili bir korkuydu bu. Çişi geliyordu o anda ve dönerek hızla yağmur gibi çıkarıp sulamak istiyordu ağzı açık halkı.

Küçük bir bayrak örttü yüzüne. Koptu bir alkış yukarlardan. Yüzü örtülüyken bıraktı ellerini. Koptu bir alkış daha. Bir keresinde yanlışlıkla bayrak yerine kirli mendilini örtmüştü de yüzüne bu alkışlayanlar nasıl gülmüşlerdi kendisine. O bunu düşünüyordu ve şipsevdi buluyordu seyircileri.

Motor dönerken sarsılıyordu üstüvane, motorun bir yürek atışı, bir soluk alıp-veriş gibi zaman zaman yükselen gürültüsü heyecanlandırıyordu herkesi.

Yaz bunu da
Gidiyor Ahmet göklere,
Göklerin yedinci katlarına,
Kiralarnı ödemeyen kiracılar katlarına
Binmek istemiyordu işte motora

Sonra parçala, sonra parçala...

Aileler, yaşlı babalar, büyük babalar, büyük anneler, asık yüzlü kişiler dönmedolabın dolaplarına doluşuyorlardı itişerek. Sonra çıkıp yükseklerle, bakakalıyorlardı yükseklerdeki gökyüzünün güzelliğine ve alçaklardaki şehrin alçaklığına. Yorgunluklarını çıkarmak için de herkes çay içiyordu çay bahçelerinde, birlikte getirdikleri paketlerin içeriklerini tükünarak gizli gizli. Nargile içenler de vardı bu arada yaşlı kişilerden. Ağzlarına soktukları sadrazamın bilmemnesi gibi şeye aldırmadan gazete okur gibi yapıyorlardı bunlar. Gazeteler de bir şey yazmıyordu o günlerde cinayet haberlerinden başka. Örneğin bir genç kaynanasını baltayla doğramıştı ve bileniş. Tütüyordu semaverler, bol bol çay içip kabız oluyordu insanlar.

Ama o ne? Kimse gelmiyor Ahmet'in ölüm üstüvanesine. Üstüvanede ortaya koyduğu kendi ölümüne. Ahmet deli oluyordu bu ilgisizliğe. Yapsın dünyada görülmemiş bir hüner, gelmesin kimse görmeye onu. Olacak şey mi bu? Oysa kira ödüyordu bu yere batasica yere. Para da kazanmalıydı ayrıca, doyurmak için karnını ve karısının karnını. Karısı deyince küçük bir mesele daha vardı burada. Onu da yazmadan geçmeyelim. Yolumuzdan şaşmayalım. O da şu: Karısı aldatıyordu Ahmet'i bir bakkal çırağıyla ve Ahmet de biliyordu karısının aldattığını kendisini. Açamıyordu derdini kimseye, öldürmek istiyordu karısını ve o bakkal çırağını işkenceyle.

O gün bomboştu çevresi ölüm üstüvanesinin. Bağırıyordu hoparlörle Lunapark'ı dolduran insanlara Ahmet:

"Gelin görün, Türk gücünün nerelere eriştiğini, gelin, görün se-kizinci harikasını dünyanın. Şaşman, şaşalaman, bir gören pişman, bir görmeyen pişman. Gelsenize ulan!... Budalalar, serseriler, pis pezevenkler gelsenize, kazanalım biz de beş on kuruş bu uğurda. Gelin size neler göstereceğim neler... Hepiniz yutacaksınız korkunuzdan küçük dilinizi, çatlayacak avuçlarınız alkışlamaktan, gözleriniz kıpkırmızı olacak ağlamaktan, burnunuz kızaracak hınkılmaktan. Gelin, gelin, görün, görün ölüm üstüvanesinde dönen Türk gencini. O canını tehlikeye atıyor almak için elli kuruşlarımızı, esirgemiyor kendini. Gelsenize, buradan, bu taraftan, oraya değil hayvan, bu tarafa... Budalalar, burada asıl oyun."

Ama gelmiyordu kimsecikler. İşten yorgun argın çıkmış olan küçük banka memurları daha çok seviyorlardı halka atmaya üçü

yirmibeş kuruştan, sigara paketlerine. Ya da atmak on kuruş spor makinalarına. Babalarıyla birlikte gelen genç kızlar oyuncak arabalara binip tolaşıyorlardı genç erkeklerle çığlık çığlığa ve burun buruna. Gündeliğini almış işçiler güç denemesi yapıyorlardı işlerinden arta kalmış güçleriyle ucunda patlangaç olan bir mermiyi raylar üzerinde kaydırarak hedefe vurup patlatabilmek için yapılmış bir oyuncakta.

Yaz bunu da: Aldatıyor karısı Ahmet'i

Nezleye iyi gelir sinâmeki

Bulutlarda uçmak için

Altında motor olmak ne ki?

Ahmet niyet çekti önce niyetçiden. Baktı falına. Sonra, "Bismillâh" deyip sağ bacağıyla atladı motoruna. Dönmeye başladı fırl fırl ölüm üstüvanesinde. Ama hiç kimse alkışlamıyordu onu. Yoktu alkışlayacak bir kişi aslında. Hiç kazanamayacaktı artık para, karısı da başkasıyla başka yataklarda. Yapmak istedi olağanüstü bir iş. Dürtüyordu şeytan. Motorun bütün gazını açtı, kendi içindeki gücü de verdi. Tanrıyı da çağırdı yardımına, roket gibi fırladı mağara gibi açık olan hemoroitli ağzından üstüvanenin. Evkaf hanına doğru uçuverdi motorun önündeki lambayla ışığa boğarak her yanı.

Babasının yanında duran uslu bir çocuk gördü bu acayip nesneyi göklerde uçan.

"Nedir, nedir bu, oğulcuğunun babacığı?" diye sordu babasına.

"Viscount uçağıdır bu babacığının oğulcuğu, yahut da Rus gâvurlarının uydularıdır bu canım" diye açıkladı çok bilmiş ve özü sözü doğru baba.

Şimdi uçuyor Ahmet motoruyla birlikte şehre doğru. İçinde büyük bir hafiflik duyuyor. Kaçıyor yıldızlar pamuklar gibi uçuşarak gerilere. Şehrin aydınlığı kamaştırıyor gözlerini. Büyük yapıların çevresinde birkaç kere dönüyor daha iyi, daha yakından görmek için. Baca dumanları doluyor gözüne. Bir defacık daha uğramak istiyor evine.

Evin penceresine yaklaşır bakınca içeri gördü ki, karısı üzgün okutuyordu mevlût:

"Âmine hatun ol Muhammed ânesi

Ol sedeften doğdu ol dürdanesi."